

Az Európai Unióról 2003 elején

Rácz Margit

A 2000-es évek elejére az európai integrációs folyamat több szempontból került válaszút elé. Bár a csaknem fél évszázados tapasztalat nem mindig elégséges ahhoz, hogy világos jövőképet rajzoljunk fel, mégis érdemes e tapasztalatok közül néhányat külön is említeni. Három olyan intézménye van az integrációnak, ami jubileumot ünnepel ezekben az években.

1. Ötven évre kötötték meg a háborús iparágak szupranacionális ellenőrzését biztosító és az EK elődjének is tekinthető Montánuniót létrehozó szerződést. Az ötvenéves szerződés 2002-ben lejárt. Idejét múlta az is, hogy külön intézményrendszer segítségével ellenőrizzék a német szén és a francia acél termelését, kereskedelmét és az ágazatok fejlesztési politikáját. Emlékezzünk arra, hogy a Montánuniót az 50-es évek elején a német–francia kibékülés első jeleként alakították meg, s mint ilyen, egy békés fél évszázad megalapozója lett Európában. Ezt a feladatot és az intézményi struktúra körvonalait is átvette a Közös Piac, illetve mai nevén az Európai Unió. Tehát Európa békéje összefügg az EU létevel és az általa megtestesített integrációs modellel. Ez az unió küszöbönálló bővítésére és további elmélyítésére egyaránt vonatkozik.

2. 2002-ben volt tízéves az egységes belső piac. Sokan az integrációs fejlődés fél évszázados eredményei között az egységes belső piac létét tartják a legnagyobb eredménynek. Feltételezhető, hogy a piacegyesítési folyamat a jövőben is fennmarad, sőt, ami még fontosabb, előrehalad. Amilyen mértékben integrálódik a 25, majd hamarosan a 27 tagot számláló EU nemzeti piaca, olyan mértékben

éleződik majd ki a verseny. Ennek hatására létrejöhet egy beruházás által vezérelt, és ezért középtávon fenntartható növekedést hozó új fejlődési pálya, melynek igénye régóta megvan ugyan, de a megvalósíthatóság akarata, eszköztendenzere, nem utolsósorban pedig (bel)politikai feltételei (a szociális jóléti modell jövője, a munkaerőpiacok rugalmassága) még jórészt hiányoznak.

3. 2003 elején emlékezett Franciaország és Németország az Elysée-szerződés negyvenedik évfordulójára, ami az európai integrációs folyamaton belül nemcsak a két rivális tartós kibékülését teremtette meg, hanem az EK/EU erősödő együttműködésén belül az intézményi együttműködést is célzó kétoldalú kapcsolatrendszert. A német–francia tengely képezte az egész integrációs folyamat alapját. Amikor ez a két ország nem talált közös hangot, maga az integrációs fejlődés is lelassult. Az évforduló okán a francia elnök, a német kancellár és még sokan mások a két ország politikusai közül hitet tettek az újra megerősödő együttműködés mellett, sőt, egy föderális együttműködés kialakítása is felmerült.

Bár a „tandem” újraindulása önmagában az integráció szempontjából akár öröndetesnek is lenne tekinthető, közvetlen hatása ennek pont az ellenkezője volt. A többi tagország szinte „megijedt” ettől az újra formálódó szoros kétoldalú kapcsolattól. Mintegy felrémlt egy brit–spanyol–olasz lobby kialakulása, amit az újonnan csatlakozó tíz ország is, vagy legalábbis azok nagy része, támogat. Ha ez így lesz, a tandem önmagában nem lesz elég erős a kettőjük által kidolgozott kompromisszumok közösségi

elfogadtatására. Talán nem is nagy baj ez. Különösen, ha arra gondolunk, hogy röviddel az évforduló ünneplése előtt milyen kompromisszumot találtak a fő vitakérdésekre a franciák és a németek. Németország számára kardinális probléma a mezőgazdaság finanszírozásának kialakult rendszere. Mint legnagyobb befizető a közös költségvetésbe, érdekelt az agrárfinanszírozási rendszer átalakításában és az erőforrások más közösségi célokra való átcsoportosításában. Ezzel szemben a franciák a jelenlegi agrárfinanszírozási rend fenntartására törekednek. Németország alapvető célja, hogy a következő hétéves időszakban összességében ne kelljen többet befizetnie a közös kasszába, mint eddig. Ezekből az érdekekből egy olyan kompromisszum született, hogy 2007-ig nem változik a közös agrárpolitika. Utána kell kidolgozni az esetleges reformokat, de többet költeni erre a célra a közös költségvetésben 2007-től sem lehet. A problémát az jelenti, hogy a tíz taggal bővülő unió egyes új tagállamainak erős érdeke fűződik az agrárfinanszírozási egyenrangúsághoz. Tehát ez a kétoldalú megállapodás nehéz vitákat vetít előre minden jövőorientált kezdeményezés nélkül.

Az a kérdés merül fel, vajon mit kellene tennie a 15 tagország döntéshozóinak ahhoz, hogy az EU nemzetközi versenyképessége a XXI. század elején javuljon. (Ez komoly trendváltást jelentene, mert a versenyképesség az utóbbi évtizedben folyamatosan romlott.) A merev munkaerő-piaci szabályok megváltoztatása egyre halaszthatatlanabb kihívást jelent a négymillió főt jóval meghaladó munkanélküliséggel szembenézni kénytelen Németországban, de másutt is. Az egész gazdaságfilozófiát érintő változást sürget az eurózónában a romló költségvetési helyzet. Az agrárfinanszírozás kialakult rendszere kontraproduktív, és elveszi a pénzügyi lehetőségek egy részét a modernizációs célkitűzések megvalósításától. Mindez a tagállamok által elfogadható, de mindenképpen jövőorientált, átfogó és kompromisszumaiban a gazdasági sikerességnek primátust adó reformokat és jövőképet követel. A több mint egy éve működő konvent egyik letéteményese lehetne a demokratikus keretek között megformálódó reformcsomag kidolgozásának. Nehéz megmondani, vajon milyen sikerrel zárul. Eldől-e a következő évtizedekre az intézményi

fejlődés alapvető iránya? Kialakulnak-e egy belső modernizációs és fenntartható növekedést hozó közös stratégia alapjai? És a legutóbbi, nagy vihart kavart Chirac-nyilatkozatot is beleértve, vajon a jelenlegi tagállamok egy része túl tud-e lépni saját XIX. századi árnyékán? Ami egyébként a tagság új várományosai számára is követelmény.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu weboldalról.